

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, 26 april 2024

Betreft: Inbreng uit convenanttraject dierwaardige veehouderij

Geachte informateurs,

Als voorzitter van het traject naar een convenant dierwaardige veehouderij, dat in oktober 2022 van start is gegaan, informeer ik u over recente ontwikkelingen in dit proces en de eerder behaalde resultaten. Tevens geef ik namens de convenanttafel graag enkele adviezen aan de formerende partijen als input voor de coalitieonderhandelingen, waarvan ik ten zeerste hoop dat u deze ter harte wilt nemen.

Allereerst wil ik u graag wijzen op de noodzaak om in het coalitieakkoord afspraken te maken over een dierwaardige veehouderij en het proces om de verdere ontwikkeling daar naartoe mogelijk te maken. Hierin is binnen de Tweede Kamer de afgelopen tijd uitvoerig gesproken. Op 19 maart 2024 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nota van wijziging die is ingediend door de minister van LNV, betreffende de Wet dieren. Daarnaast zijn er gelijktijdig twee amendementen¹ en enkele moties² aangenomen die van groot belang zijn voor het verloop van het convenanttraject dierwaardige veehouderij. De motie-Grinwis vraagt om alle noodzakelijke voorbereidingen te treffen om het convenant doorgang te kunnen laten vinden. De motie-Vedder betreft het oprichten van een onafhankelijke autoriteit dierwaardige veehouderij.

Met het aannemen van de wetgeving en de moties onderstreept de Tweede Kamer het belang van de verdere ontwikkeling naar een dierwaardige veehouderij, gebaseerd op een praktijk- en projectgerichte aanpak. Daarnaast wordt het signaal door de deelnemers aan het convenanttraject onderstreept dat het tijdig en volledig uitvoeren van de genoemde moties gewenst is om de verdere ontwikkeling richting een dierwaardige veehouderij daadwerkelijk doorgang te laten vinden. Ik roep u op de door de Kamer aangegeven richting te omarmen, en bij de uitvoering rekening te houden met de onderstaande adviezen.

- 1. Sluit in uw akkoord aan bij aangenomen moties van Grinwis (doorgang convenant) en Vedder (onafhankelijke autoriteit).**
- 2. Creëer ruimte om de praktische invulling en uitvoering van de op te stellen regelgeving vorm te geven via de dialogotafel, bijvoorbeeld door zo veel mogelijk in te zetten op doelvoorschriften.**
- 3. Zorg dat dierwaardigheid een plek krijgt in de integrale verduurzaming van de veehouderij.**
- 4. Reserveer voor de komende jaren afdoende financiële middelen vanuit de overheid en zet in op heldere afspraken in de keten.**
- 5. Maak een concreet plan van aanpak om de vergunningverlening weer op gang te helpen.**

¹ Amendement-De Groot/Van Campen, Kamerstuk 35 746, nr. 30, over o.m. ontwerpprincipes; amendement-Grinwis c.s., Kamerstuk 35 746, nr. 17, over dierwaardige veehouderij in het Transitiefonds

² Motie-Grinwis c.s., Kamerstuk 35 746, nr. 24, over doorgang van het convenant; motie-Vedder c.s., Kamerstuk 35 746, nr. 25, over een onafhankelijke autoriteit

1. Sluit in uw akkoord aan bij de aangenomen moties van Grinwis (doorgang convenant) en Vedder (onafhankelijke autoriteit).

De motie-Grinwis verzoekt de regering alle noodzakelijke voorbereidingen te treffen om het convenant te laten doorgaan, inclusief het voorbereiden van flankerend beleid ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling naar een dierwaardige veehouderij. De convenanttafel is al tot vergaande overeenstemming gekomen over dierinhoudelijke plannen van aanpak, en over de randvoorwaarden die nodig zijn om deze plannen te kunnen uitvoeren. De plannen en visies die al gepubliceerd zijn, vindt u in bijlage 1. De plannen van aanpak die per sector zijn of worden opgesteld door de sectororganisaties en de Dierenbescherming (nog niet gepubliceerd), kunnen bovendien een belangrijke rol spelen in het vervolg van de aanpak dierwaardige veehouderij, wanneer deze worden gekoppeld aan flankerend beleid. Ik adviseer u in uw akkoord aan te sluiten bij de motie-Grinwis, en dus de convenanttafel een plek te geven in uw akkoord, en in te zetten op stevig flankerend beleid. (Zie ook adviezen 2 en 5.)

Daarnaast is het van belang dat er uitvoering gegeven wordt aan de motie-Vedder om onverwijld aan de slag te gaan met het oprichten van een onafhankelijke autoriteit voor dierwaardige veehouderij. Deze autoriteit dient te worden belast met het monitoren van de voortgang van de dierinhoudelijke stappen én de benodigde randvoorwaarden (sector, markt en overheid), om ervoor te zorgen dat de gestelde doelen op het gebied van dierenwelzijn worden behaald. Deze autoriteit kan bovendien een belangrijke rol spelen om te adviseren wanneer stappen kunnen worden ondergebracht in wet- en regelgeving. Ik geef de partijen graag in overweging om het instellen van een dergelijke autoriteit onderdeel te maken van het coalitieakkoord.

Gezien de brede steun binnen zowel de Tweede Kamer als onder de partijen die deelnemen aan het convenanttraject, is het van cruciaal belang om deze moties tijdig en volledig uit te voeren, om zo de beweging richting een dierwaardige veehouderij te bevorderen en te waarborgen.

2. Creëer ruimte om de praktische invulling en uitvoering van de op te stellen regelgeving vorm te geven via de dialoogtafel, bijvoorbeeld door zo veel mogelijk in te zetten op doelvoorschriften.

Ik onderstreep het belang van een blijvende rol voor de dialoogtafel uit het convenanttraject, ook nu de Tweede Kamer in de Wet dieren een instructie heeft gegeven voor hoe de regelgeving moet worden ingericht. De convenanttafel ziet hiervoor een mogelijkheid door bij het opstellen van de regelgeving zo veel mogelijk in te zetten op doelvoorschriften. Hiermee worden flexibiliteit en maatwerk mogelijk gemaakt, waardoor de praktische uitvoering van het beleid beter kan worden afgestemd op de praktijk in de veehouderijsector en innovatie kan worden bevorderd. Dit bevordert niet alleen de acceptatie en naleving van het beleid, maar kan ook leiden tot effectievere en efficiëntere oplossingen voor het verbeteren van dierenwelzijn in de praktijk.

3. Zorg dat dierwaardigheid een plek krijgt in de integrale verduurzaming van de veehouderij.

Het is belangrijk om dierwaardigheid in te bedden in de integrale verduurzaming van de veehouderij, zodat de verschillende doelen in samenhang te realiseren zijn. Het aangenomen amendement-Grinwis, waarmee dierwaardigheid wordt opgenomen als een van de te financieren doelen uit het Transitiefonds, biedt een goed aanknopingspunt om deze integraliteit vorm te geven. Ik adviseer u hier in uw akkoord rekening mee te houden.

4. Reserveer voor de komende jaren afdoende financiële middelen vanuit de overheid en zet in op heldere afspraken in de keten.

Ambities voor stappen op het boeren erf en de daarvoor benodigde randvoorwaarden zijn onverbreekbaar met elkaar verbonden. Het betreft een package deal. Randvoorwaarden hebben bijvoorbeeld betrekking op middelen voor omschakeling, vergunningen, en verdienvermogen

(zie een uitgebreider overzicht in bijlage 2). Om in deze randvoorwaarden te kunnen voorzien, is inzet nodig van de overheid en van markt- en ketenpartijen zoals supermarkten, de verwerkende industrie en exporteurs.

Middelen voor de transitie zullen in ieder geval nodig zijn. Het tussenresultaat van een uitgevraagde impactanalyse van conceptplannen met maatregelen (zie bijlage 3) laat zien dat naar verwachting in ieder geval een bedrag van tussen de **4,4 en 5 miljard euro** nodig is voor **eenmalige investeringen** voor de uitvoering van de maatregelen die zijn opgenomen in de conceptplannen van aanpak van de sectoren. Hierbij is uitgegaan van het normale investeringsritme. De met de maatregelpakketten gemoeide **jaarkosten** bedragen naar verwachting tussen de **1,1 en 1,3 miljard euro per jaar**. Deze bedragen kunnen hoger worden als de doelen of het tempo ambitieuzer worden. Daarnaast is in de aanloop een bedrag van naar schatting **43,5 miljoen euro** benodigd om **pilots** te kunnen uitvoeren die opschaling en sectorbrede uitrol van de verdere stappen voor dierwaardige veehouderij mogelijk maken.

Daarnaast is van groot belang dat er voldoende afzetmarkt ontstaat voor dierwaardig geproduceerde producten. Ik adviseer u dan ook om in te zetten op een concreet plan van aanpak gericht op heldere afspraken tussen en met markt- en ketenpartijen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het opnemen van een doelstelling van een bepaald percentage producten die voldoen aan de criteria voor een dierwaardige veehouderij in het assortiment van Nederlandse en buitenlandse verkoopkanalen. Ook een actieplan voor publieksvoorlichting over dierwaardige producten kan hiervan een onderdeel zijn.

5. **Maak een concreet plan van aanpak om de vergunningverlening weer op gang te helpen.** Nieuwe stalinrichtingen in het kader van dierwaardigheid vragen om een adequaat vergunningverleningstraject. Om de verdere ontwikkeling naar een dierwaardige veehouderij te realiseren, is het van cruciaal belang om de vergunningverlening weer op gang te helpen. Ik adviseer u hiervoor een concreet plan te maken.

Tot slot wens ik u allen veel wijsheid toe bij uw gesprekken. Dierwaardige veehouderij is een thema dat maatschappelijk veel aandacht heeft, en een belangrijk onderdeel vormt van het toekomstbeeld van de veehouderij. Duidelijkheid over hoe deze toekomst eruit zal zien, is daarom in ieders belang.

Hoogachtend,

Elbert Roest
Voorzitter convenanttraject dierwaardige veehouderij

N.B.: Bijlage 3 is bij deze brief bijgevoegd. De overige bijlagen waar in deze brief naar verwezen wordt zijn te raadplegen op: <https://t.ly/Mtkyt>

Bijlage 1: gamechangers en stappen dierwaardige veehouderij

- Visie grote kantelpunten per sector van de Dierenbescherming
- Plan van aanpak koplopers (Caring Farmers en Dierenbescherming) en plan van aanpak biologische sector (Biohuis en Bionext)
- Overige plannen zijn op dit moment niet openbaar.

Bijlage 2: randvoorwaarden

(Zie ook p. 12 en 13 van het verslag van de voorzitter)

Gedurende het convenantraject is veel gesproken over de randvoorwaarden die nodig zijn voor veehouders om de verdere stappen richting een dierwaardige veehouderij te kunnen zetten. Overkoepelend geldt dat er sprake is van een veelheid aan maatschappelijke opgaven die impact (zullen) hebben op het boerenref en op andere schakels in de voedselketen. Er is behoefte aan duidelijkheid over hoe een balans tussen deze opgaven gevonden kan worden. Dit vraagt om inbedding van de verdere ontwikkeling naar een dierwaardige veehouderij in de integrale opgave voor de veehouderij en de andere schakels in de voedselketen. Met betrekking tot de meer specifieke randvoorwaarden is er een gedeeld beeld onder de deelnemers dat deze betrekking hebben op de volgende onderwerpen. Daarbij geldt dat de verdere ontwikkeling naar een dierwaardige veehouderij een constant samenspel tussen alle verschillende partijen zal zijn; iedereen zal telkens moeten zoeken naar de stappen die op dat moment gezet kunnen worden, en ook actief moeten proberen die stappen mogelijk te maken. Afwachtendheid past daar niet bij, ondernemerschap en samenwerking wel. Zie hierover ook mijn reflectie verderop in dit verslag.

1. Veehouders kunnen aan onafhankelijk, deskundig praktijkgericht onderzoek een redelijke zekerheid ontlenen dat de benodigde aanpassingen in hun bedrijf, eventueel na een invoerings- en gewenningsperiode, tot het gewenste effect leiden zonder dat dit gepaard gaat met problemen in zijn bedrijfsvoering;
2. Veehouders kunnen binnen redelijke termijn de benodigde vergunningen voor de benodigde aanpassingen van hun bedrijf krijgen;
3. Veehouders kunnen de financiering van de benodigde aanpassingen rond krijgen. Hier ligt een rol voor bijv. de banken;
4. Veehouders kunnen de getroffen aanpassingen in hun bedrijf in principe terugverdienen uit de markt doordat er afzet is voor een zodanige prijs en periode, passend bij een natuurlijk investeringsritme per sector, dat een structureel rendabele exploitatie aannemelijk is, bijvoorbeeld:
 - a. door deel te nemen aan een z.g. ‘dedicated supply chain’;
 - b. en/of door bescherming van afspraken in het kader van artikel 210 bis van de Europese Gemeenschappelijke Marktverordening van landbouwproducten;
 - c. en/of doordat dierlijke producten of samengestelde producten met dierlijke ingrediënten die van elders worden ingekocht door bijvoorbeeld de overheid of inkopers van retail, foodservice, fabrikanten en andere ketenpartijen aan

dezelfde dierenwelzijnseisen voldoen als die voor Nederlandse productie gelden (rekening houdend met mededingingswetgeving);

- d. en/of doordat vaststaat dat de aanpassingen onderdeel worden van EU-regelgeving, waarmee een nieuw level playing field voor de EU-markt ontstaat.
5. Veehouders kunnen erop vertrouwen dat de overheid bij invoering van nieuwe afspraken en regels een overgangsregeling hanteert die hen de tijd geeft conform de in de sector geldende financieringsnormen (zie KWIN: Kwantitatieve Informatie Veehouderij, jaarlijkse uitgave WUR) eerst eerder gedane investeringen terug te verdienen, dan wel dat de overheid hen financieel helpt met versnelde afschrijving of afkoop hiervan;
6. Veehouders kunnen gebruik maken van financiële ondersteuning bij de overgang naar een diergericht ontworpen veehouderijsysteem, bijvoorbeeld investeringssubsidies, fiscale faciliteiten, investeringsafspraken, bijdragen van derden (zoals toeleveranciers, afnemers of NGO's) en overheidsgarantie.

Bijlage 3: impactanalyse

- Tussenresultaat sociaaleconomische impactanalyse